

FRI-110-1-PP(S)-08

SYNTACTIC PARALLELISMS IN THE BULGARIAN AND ROMANIAN LANGUAGES

Asst. Prof. Silvia Angelova, PhD

Department of Philological Sciences,

“Angel Kanchev” University of Ruse, Silistra Branch

Tel.: 086/821521

E-mail: silvijabg@abv.bg

***Abstract:** Parallelism is a stylistic figure by which images (figurative), episodes (plot) or syntactic constructions (syntactic) are juxtaposed. It is a comparison of two phenomena by the method of their parallel description. In linguistics, it is the construction of phrases with the same structure. In a sentence, words take their place according to a certain rule. For a sentence to be correct, the order of the words must be followed, otherwise the meaning may be completely changed. In this linguistic phenomenon, the sentences have the same structure, the same separate parts, the same rhythm, the same word order.*

The word syntax is borrowed from French (syntaxe), a word of Latin and Greek origin (syntaxis = syn - means "together" + taxis - "arrangement", "order"). The object of studying syntax in both Bulgarian and Romanian language is the set of rules for combining words into sentences (simple (proposition) and complex (phrase)) and the syntactic connections in these units.

Although the Romanian language belongs to the Eastern Romance sub-branch of Romance languages, the Romanian cultural and written tradition throughout the Middle Ages was mainly of Old Bulgarian origin, and until the 16th century the official language in Wallachia and Moldova, with influence in Transylvania, was Middle Bulgarian.

The report examines the commonalities in the syntax of the Bulgarian and Romanian languages, providing numerous examples to illustrate these parallels.

Keywords: syntax, parallelism, simple sentences, phrases, juxtaposition, word order, generalities.

ВЪВЕДЕНИЕ

Думата, с която се обозначава науката синтаксис е старогръцка (σύνταξις – ред, подреждане, свързване). На румънски думата синтаксис е заимствана от френски (syntaxe), дума с произход от латински и гръцки (syntaxis = syn - което означава "заедно" + taxis - което означава "уредване", "ред", "подредване").).

Синтаксисът е основен дял на граматиката (в тясна връзка с морфологията, тъй като разглежда думите като части на речта), наука за строежа на свързаната реч: «Синтаксисът е наука за свързването на единици от различни класове, при което се получават нови единици. Най-голямата единица, с която се занимава синтаксисът на езика, е изречението» (Бояджиев, Т., Ив. Куцаров, Й. Пенчев. Съвременен български език. Фонетика. Лексикология. Словообразуване. Морфология. Синтаксис).

Синтаксисът е част от граматиката, която включва правилата за свързване на думи в изречения и изречения във фрази (Gramatica Academiei, vol. II, 1963, p. 7; M. Avram, Gramatica pentru toti, 1997, Bucuresti, p. 299)

Синтаксисът се отнася до частта от граматиката, която изучава думите от гледна точка на тяхната функция в комуникацията (като части от изречение или „синтактични думи“), изявления, фрагменти от изявления, фрази, координиращи групи, изречения, фрази и връзките, които са установени между тях в общуването. [Gh. Constantinescu-Dobridor, Sintaxa limbii române, București, 1998, p. 17-18]

ИЗЛОЖЕНИЕ

Съвременното изследване на граматиката дефинира синтаксиса като част от граматиката, която изучава всички елементи в рамките на комуникацията: думите, словосъчетанията, изреченията и връзките между всички тях.

Предмет на синтаксиса са две езикови единици - словосъчетанията и изреченията, а задачите на този дял от езикознанието са свързани със словосъчетанията, техния граматически характер, структура и видове, със същността на изречението като езикова единица, придава

характеристика на граматическите признаци на изречението, установява научната дефиниция на изречението изобщо, да проучи структурата на изречението, функциите и взаимоотношенията на компонентите му, с класифицирането на изречението от гледна точка на структура и функции.

Синтаксисът проучва синтактичните единици с оглед на конкретните им черти в отделните езици. Този доклад разглежда именно част от ситуациите на еднаквост, успоредност сред безкрайността на изреченските структури.

Паралелизмът е стилистична фигура, чрез която се съпоставят образи (фигуративно), епизоди (сюжетно) или синтактични конструкции (синтактично). Това е сравнение на две явления чрез метода на тяхното паралелно описание. В лингвистиката това е изграждането на фрази с еднаква структура. В изречението думите заемат мястото си по определено правило. За да бъде изречението правилно, трябва да се спазва редът на думите, в противен случай смисълът може да бъде напълно променен. При това езиково явление изреченията имат еднаква структура, еднакви отделни части, еднакъв ритъм, еднакъв словоред.

Българският и румънският език, обаче, принадлежат към различни езикови групи: първият е славянски, а вторият – романски, но пък са част от балканския езиков съюз, „от една и съща географска, историческа и културна област, в която се наблюдават специфични общи черти, основани не на общ произход, а възникващи в резултат на дълго съседство и паралелно развитие“ (Трубецкой 1923).

Тази различна езикова принадлежност не пречи и не е ограничило езиковите успоредици, настъпили и утвърдили се в румънския език явления общи с балканските езици. Езикът на съседите ни отвъд Дунав е силно повлиян от българския. Валидно и активно е било и обратното влияние. Румънската православна църква е използвала старобългарския език под формата на „църковнославянски език“ като литургичен (църковен) език до началото на 20 век. Това българско влияние е вероятна причина за много езикови характеристики на румънския език, типични за славянските езици (именното склонение в румънския език).

Една от общите характеристики на разглежданите езици е в синтактичен план - удвояването и на двата вида допълнение. Такова удвояване се реализира чрез:

- употреба на пълна и на кратка форма на личното местоимение:

Мен ме извика директорът. – *Pe mine m-a chemat directorul.*

На тях им изпратиха СМС. – *Lor le-au trimis SMS.*

Вас Ви очакват утре. – *Pe voi vă așteaptă mâine.*

На нея ѝ казаха резултата веднага. – *Ei i-au spus rezultatul imediat.*

- съществително име и кратко местоимение:

Хората ги преценяват по делата. - *Oamenii îi judecă după faptele lor.*

Сестра ми я обичам най-много - *Pe sora mea o iubesc cel mai mult.*

Основните признаци на изречението се изразяват с категориите предикативност, модалност, интонация, граматична оформеност.

Според своята граматическа структура, изреченията се разделят на два типа - прости и сложни. Думите, съставляващи изречението, спазват принципа на съчинението или принципа на подчинението. Съчинението се изразява чрез безсъюзно свързване или със свързване чрез съчинителен съюз (та, на, че, ту-ту, и, или ....). например: Жени, деца, старци се стекоха на площада.

Подчинението

Видях1/ как скъса книгата,2/ която ти купих.3/ - Am văzut1/ cum ai rupt cartea2/ pe care ți-am cumpărat-o.3/

се изразява чрез: съгласуване, управление, прилагане.

- **съгласуване:** синтактичната връзка между съществително име и глагол, когато глаголят приписва признак на това име. Това е връзката между двете главни части на изречението – подлога и сказуемото:

детето нее – copilul cântă, децата неят – copiii cântă (в рум. ез. Формите на глаголите от първо спрежение, завършващи на –а, съвпадат при 3 л. ед.ч и 3 л. мн.ч.), *аз вярвам – eu cred, ти заминаваш – tu pleci*

- **управление:** синтактичната връзка, при която формата на зависимата дума не се определя от формата на главната част на словосъчетанието. Такава е синтактичната връзка между две съществителни имена, когато едното пояснява другото: *група студенти - grup de studenți, групи посетители - grupuri de vizitatori, ято птици - turmă de păsări, ята птици - turme de păsări, стадо добитък - turmă de vite (vite само в мн.ч.), стадо кози - turmă de capre; хотел „Дунав” - Hotelul „Dunărea”, хотел „Дунавски вълни” - Hotelul „Valurile Dunării”.*

- **прилагане:** синтактична връзка, която изисква името да е в определен падеж. Съвременният български език е запазил падежни форми само в парадигмата на личните местоимения (които са местоимения съществителни), а румънският език притежава пълна падежна система, пет падежа: именителен, родителен, дателен, винителен и звателен. И в двата езика пълните форми на личните местоимения различават именителни и винителни форми, а кратките форми са винителни и дателни. Именителните форми на личните местоимения функционират в позицията на подлог:

аз вярвам – eu cred, ти мечтаеш – tu visezi, той се радва – el se bucură, тя е пристигнала – ea a sosit, то ще изгрее – el va răsară, ние се състезаваме – noi concurăm, вие бяхте разбрали – voi ați înțeles, те щяха да са се изкачили – ei ar fi urcat.

Винителните форми винаги са във функция на пряко допълнение. Става въпрос преди всичко за кратките винителни форми:

моля те – te rog, виждам го – îl văd, размахва ги – le flutură.

Пълните винителни форми се появяват в позицията на пряко допълнение обикновено при контраст или когато допълнението е удвоено:

поканиха нея (но не и него) - au invitat-o (dar nu și pe el), видяха тях - i-au văzut pe ei.

Пряко допълнение е и краткото винително местоимение в безлични конструкции като:

били ги – le-au bătut, но яд го беше – era furios (беше ядосан)

Кратките дателни местоимения изпълняват функцията на непряко допълнение:
пише ми – îmi scrie, благодарим им – le mulțumim, възхищавам ти се – te admir.

Непряко допълнение е и краткото дателно местоимение в безлични конструкции като:
сти му се – îi este somn, ясно ни е – ne este clar, яде ми се – mi-e foame.

Словоредът има важна роля за оформеността на изречението. Българският и румънският език имат установен ред, по който думите се свързват, за да се образува изречение, той и в двата езика е свободен и многообразен, с множество вариации. Но същевременно подредбата на словата е подчинена на определени закономерности, чието следване води до точното

изразяване на мисълта. Класическият словоред на българското и румънското кратко, пълно изречение е: подлог, сказуемо, допълнение/обстоятелствено пояснение:

(Hue) отиваме на кино. – (Noi) mergem la cinema.

И в двата езика мястото на подлога в изречението е обикновено пред сказуемото, но е възможно и често срещано изпускането на подлога, изразен с лично местоимение, поради наличието на глаголна флексия

В румънския език, когато говорещият подчертава действие, първо място в изречението заема сказуемото, а ако той иска да открие времето или мястото на действието, първо място заема обстоятелственото допълнение за време или обстоятелственото допълнение за място:

Aduce bucurie mare oamenilor sosirea primăverii. – Носи радост голяма на хората пристигането на пролетта.

La orașe și la sate, sosirea primăverii aduce bucurie mare oamenilor. – В градовете и в селата, пристигането на пролетта носи голяма радост на хората.

Пунктуацията е съществен елемент от синтаксиса. Един от основните пунктуационни знаци, запетаята, се свързва със синтактичния строеж на изречението и с паузите при говорене. В писмените текстове употребата на запетаята има две функции: разделителна и ограждаща. Чрез разделителната запетая се отделят една от друга повторени и еднородни части в простото изречение:

Copilul, bunicul, cățelul și pisica au intrat repede în casă. – Детето, дядото, кучето и котката влязоха бързо в къщата.

и едно просто изречение от друго в състава на сложното изречение:

Cățelul se oprește nedumerit, se uită puțin în urma dulăului, apoi se întoarce în buruieni... (din romanul Ion de Liviu Rebreanu). - Кученцето спира в недоумение, гледа известно време след голямото куче, после се връща при бурените (от романа „Ион“ на Ливиу Ребряну).

Чрез ограждащата запетая се отделят обособени части и вметнати думи и изрази от останалите части в простото изречение:

Eu, atunci, am fugit repede în casă. – Аз, тогава, побягнах бързо вкъщи.

Често пъти наличието на запетаята променя напълно семантиката, като двете дори имат противоположни значения:

Nu vreau să plec. - Не искам да тръгнаш.

Nu, vreau să plec. - Не, искам да тръгнаш.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Паралелизмът между българския и румънския език може да се наблюдава в множество отношения най-вече поради аналогичните исторически процеси, протичащи между двете държави. С настоящия доклад е опитано да се илюстрира с опростени примери малка част от сходните синтактични единства между българския и румънския език. Направеният им превод предоставя възможност за паралели в техните конструкции.

REFERENCES

Barkalova, P. Nedev. (2017). The Bulgarian syntax. Known and unknown. Sofia: „Paisiy Hilendarski“ University Press (Оригинално заглавие: Бъркалова, П., 2017. Българският

синтаксис. Познат и непознат. София: Университетско издателство „Паусий Хилендарски“.)

Nedev, I. (1992). Syntax of the modern Bulgarian literary language. Varna: Bryag-print Press (Оригинално заглавие: Недев, Ив., 1992. Синтаксис на съвременния български книжовен език. Варна: Издателство „Бряг-принт“.)

Попов, К. (1998). Syntax of the literary Bulgarian language. Veliko Tarnovo: Abagar Press (Оригинално заглавие: Попов, К., 1998. Синтаксис на българския книжовен език. Велико Търново: Издателство „Абагар“.)

Ruikova, R. Practical grammar. Bulgarian language. (Оригинално заглавие: Руйкова, Р. Практическа граматика. Български език). URL: <https://slav.uni-sofia.bg/grammar/index.html>

Diaconescu, I., (2002) Probleme de sintaxă a limbii române actuale, Ed. Dacia, București, 2002.

Gioroceanu, A. (2022) Sintaxa limbii române. Note de curs. URL: <https://www.studocu.com/ro/document/universitatea-stefan-cel-mare-suceava/literatura-romana/sintaxa-limbii-romane-gramatica/21901333> (Accessed on 23.10.2022).

Nagy, R. (2005) Sintaxa limbii române actuale, Institutul European, 2005

https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D1%83%D0%BC%D1%8A%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8_%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D0%BA

Popescu, I. (1988) Limba Română, Editura didactică și pedagogică București 1988